

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

Pielikums Nr.1

*Zinātnes komunikācijas mērķa grupu pētījuma noslēguma ziņojumam
projekta Nr. 1.1.1.5/17/I/002 "Integrētie nacionālā līmeņa pasākumi Latvijas pētniecības un attīstības
interesešu pārstāvības stiprināšanai Eiropas pētniecības telpā" ietvaros*

Zinātnes komunikācijas mērķa grupu pētījums

RĪCĪBPOLITIKAS REKOMENDĀCIJAS

ZINĀTNES KOMUNIKĀCIJAI

Valmiera, 2021

Izglītības un zinātnes
ministrija

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Reģionālās
attīstības fonds

Zinātnes komunikācijas mērķa grupu pētījums

projekta Nr. 1.1.1.5/17/I/002 “Integrētie nacionālā līmeņa pasākumi Latvijas pētniecības un attīstības interešu pārstāvības stiprināšanai Eiropas pētniecības telpā” ietvaros

2018. gada 28. augusta Vidzemes Augstskolas līgums ar Izglītības un zinātnes ministriju
Nr. 23-11.3/2018/134 (ViA Reģ.Nr. 7-7/91)

Rīcībpolitikas rekomendācijas zinātnes komunikācijai

Saturs

Ievads.....	3
1. Projekta gaitā sniegtās rekomendācijas un to ietekme.....	4
2. Vispārīga rakstura rekomendācijas.....	5
3. Rekomendācijas saistībā ar zinātnes stratēģisko komunikāciju.....	6
4. Uz konkrētām prioritārām mērķa grupām orientētas rīcībpolitikas rekomendācijas.....	9
Zinātnieki.....	9
Politisko un uzņēmējdarbības lēmumu pieņēmēji un ietekmētāji.....	10
Aktīvie uzņēmēji.....	11
Jaunieši.....	12
Latvijas sabiedriski aktīvā un zinātnes diaspora ārvalstīs.....	13
5. Latvijas zinātne: stratēģiskie naratīvi un vēstījumi.....	14
6. Latvijas zinātnes stratēģiskās komunikācijas pamatprincipi darbā ar trim sabiedrības attieksmju grupām: ieinteresētie, noraidošie un nezinošie.....	18
Nobeigums.....	21

Ievads

Katram paveiktam darbam ir vairākas dimensijas. Svarīgs ir darba process, taču ļoti liela nozīme ir paveiktā darba pievienotajai vērtībai, reālajai ietekmei jomā, kurā šis darbs ir ticis veikts. Tas pilnā mērā ir attiecināms arī uz šo pētījumu un tā rezultātiem. Pētījums ir radījis zināšanu bāzi turpmākajai zinātnes stratēģiskajai komunikācijai Latvijā un tā īstenotāji ļoti lielu nozīmi pievērša tam, lai pētījuma rezultāti būtu ne tikai zinātniski pamatoti un kvalitatīvi, bet vienlaicīgi arī pielietojami, adaptējami un ērti lietojami plašā diapazonā. Ļoti svarīga ir un būs pētījuma rezultātu vērtēšana reālajā rīcībpolitikā, gan plānošanas, gan īstenošanas (operacionalizācijas) fāzēs. Ņemot vērā pētnieku komandas plašo pieredzi un kompetenci dažādās jomās, dažas no rīcībpolitikas rekomendācijām šķietami pārsniedz zinātnes stratēģiskās komunikācijas robežas, taču arī tās ir priekšnosacījums šī projekta virsmērķa – zinātnes ietekmes palielināšanas Latvijā, sasniegšanai.

Šajā dokumentā ir pievienotas arī zinātnes stratēģiskās komunikācijas Latvijā saturiskās vadlīnijas. Apkopojot pētījumā gūtās atziņas, pētnieku darba grupa ir izstrādājusi rekomendējošu Latvijas zinātnes vēstījumu sistēmu un naratīvus. Katrs no naratīviem ir padziļināts 3-5 specifiskos vēstījumos. Tā ir vispārīgā vēstījumu sistēma, kas paredzēta gan darbam ar sabiedrību kopumā, gan arī darbam ar visām nozīmīgākajām auditorijām, segmentiem un mērķa grupām un ir saskaņota ar Latvijas zinātnes attīstības stratēģijas galvenajām nostādnēm (ZTAIP 2021. – 2027) un Latvijas zinātnes stratēģisko pozicionējumu ārvalstīs “ResearchLatvia”. To pamats tika izstrādāts pētījuma 2. kārtā, savukārt 3. kārtā tika veikta plaša vēstījumu sistēmas testēšana.¹

---

¹ Tika noskaidrota sabiedrības kopējā, kā arī atsevišķu mērķa grupu attieksme pret vēstījumu sistēmu (kvantitatīvās aptaujas, fokusgrupu diskusijas un intervijas).

1. Projekta gaitā sniegtās rekomendācijas un to ietekme

Rīcībpolitikas rekomendācijas tika iesniegtas jau Zinātnes komunikācijas mērķa grupu pētījuma pirmās un otrās kārtas ziņojumos. Daļa no šīm rekomendācijām šobrīd jau tiek īstenotas vai ir iestrādātas aktuālā plānošanas perioda nozares plānošanas dokumentā (ZTAIP 2021. – 2027). Projekta komandas un pasūtītāja (IZM) sadarbība bija priekšnoteikums sekmīgai projekta īstenošanai.

Piemēram, pētījuma 1.kārtas ziņojumā tika rekomendēts *“iespēju robežās iestrādājot zinātnes komunikācijai aktuālus naratīvus un vēstījumus valsts stratēģiskās komunikācijas plānos”*. NAP (2021.- 2027.) preambulā zināšanu sabiedrība ir definēts kā viens no četriem fundamentālo pārmainu un izaugsmes virzieniem. Šis ir viens no četriem zinātnes stratēģiskās komunikācijas naratīviem, sākotnējie izstrādāts Latvijas zinātnes stratēģiskā pozicionējuma ārvalstīs ietvaros un šobrīd šajā pētījumā tiek piedāvāts arī zinātnes komunikācija Latvijā.

1.kārtas ziņojumā tika arī rekomendēts *“pastiprināt atbalsta pasākumus, lai veicinātu zinātnieku un zinātnisko institūciju komunikācijas kapacitāti, tai skaitā izskaidrojot komunikācijas nozīmi un nepieciešamību, kā arī apmācot par veidiem, kā labāk komunicēt ar noteiktām mērķauditorijām”*. Šī projekta 3.kārtas ietvaros sadarbībā ar IZM, kā arī atsevišķām zinātniskām institūcijām tika organizēti izglītojoši un informatīvi darbsemināri, kuru mērķis bija skaidrot zinātnes komunikācijas nozīmīgumu, iepazīstinot ar pamatprincipiem un esošajām izstrādēm (piemēram, ResearchLatvia).

2. Vispārīga rakstura rekomendācijas

Pētījuma gaitā tika konstatēts arī plašāks problēmu loks, kas objektīvi un subjektīvi kavē sekmīgu zinātnes stratēģisko komunikāciju.

- Jāmazina šķēršļi diasporas zinātnieku iesaistei nacionālā līmeņa pētniecības projektos (VPP, FLPP u.c.) un zinātniskajās institūcijās (stiprinot viespētnieka, viesprofesora pozīcijas). Nosakot plašākas iespējas diasporas zinātniekiem iesaistīties eksperta vai projekta vadītāja statusā (šādā statusā finansējot arī pētniecisko un administratīvo darbu), **arī ar nacionālā līmeņa projektiem tiktu veicināts Latvijas zinātnes starptautiskums**, tostarp arī starptautiskā konkurētspēja. Diasporas zinātnieki intervijās norāda, ka citās valstīs ir elastīgāka pieeja viespētnieku iesaistīšanai pētījumos, piemēram, kombinācija Lielbritānija – Somija. Respektīvi – Latvijas izcelsmes pētniekam, kura pamata darba vieta ir Lielbritānijas institūcija, iesaistīties projektos Somijā šobrīd ir vienkāršāk, nekā Latvijā.
- Pieredzes apmaiņa zinātniskajās institūcijās, kuru politika tiek veidota un uzraudzīta. Lai labāk izprastu zinātnisko institūciju ikdienas darbu un tā specifiku, rekomendējoši būtu **visiem ierēdņiem vienu nedēļu gadā doties pieredzes apmaiņā uz zinātniskajām institūcijām, iesaistoties to darbā atbilstoši savai kompetencei**. Tas būtu attiecināms arī uz projektus uzraugošajām institūcijām (CFLA, VIAA, LZP u.t.t.).
- Joprojām valstī kopumā ir zema izpratne par stratēģiskās komunikācijas nozīmīgumu. Stratēģiskā komunikācija tiek jaukta ar komunikāciju. Būtu nepieciešama **intensīva un periodiska (atkārtota) apmācību programma, kurā augstāka un vidējā ierēdniecība iegūst un nostiprina zināšanas par stratēģisko komunikāciju**. Tas ievērojami vairo ilgtermiņa domāšanas kultūras nostiprināšanos Latvijas valsts pārvaldes sistēmā.

3. Rekomendācijas saistībā ar zinātnes stratēģisko komunikāciju

- Nepieciešama skaidra atbildības nodalīšana starp zinātnes stratēģisko komunikāciju un zinātnes komunikāciju. Zinātnes stratēģiskā komunikācija (**komunikācija, kas ir orientēta uz ilgtermiņa mērķu sasniegšanu, ir cieši saistīta ar valsts stratēģiju un nacionālā līmeņa stratēģisko komunikāciju**) ir valsts pārvaldes (IZM un tās pakļautībā esošo struktūru) uzdevums un atbildība, savukārt zinātnes komunikācija (zinātnes popularizēšana) – zinātnisku institūciju un zinātnieku atbildība.
- **Nepieciešama zinātnes stratēģiskās komunikācijas vidēja termiņa plāna izstrāde** (par pamatu ņemot ZTAIP (2021. – 2027.)). Šim plānam un tajā paredzētajām aktivitātēm ir jābūt **cieši saistītām** ar ZTAIP (2021. – 2027.) definēto vīziju, mērķi, apakšmērķiem un rīcības virzieniem, kā arī nacionālā līmeņa plānošanas (NAP 2021. – 2027.) un stratēģiskās komunikācijas izstrādēm.
- **Nodrošināt finansējumu** ZTAIP (2021. – 2027.) definēto ar zinātnes komunikāciju saistīto uzdevumu īstenošanai, vai arī iesaistītajām pusēm skaidrot, kā (un vai) to ir plānots izdarīt bez finansējuma.
- Izsludināt 2022. vai 2023. gadu par **zinātnes gadu**, un šo iniciatīvu saistīt ar nepieciešamību palielināt finansējumu zinātnei atbilstoši NAP (2021. – 2027.).
- Veikt **periodisku sabiedrības attieksmes pret zinātni monitoringu**. Ne retāk kā reizi četros piecos gados ir jāveic padziļināta analīze, lai varētu izsekot pārmaiņām un precizēt ieplānotos zinātnes stratēģiskās komunikācijas virzienus. Pētījuma dizainu izstrādāt, lai tas ir īstenojams pusgada laikā (kvantitatīvo un kvalitatīvo datu ievākšana un analīze, ziņojuma sagatavošana). Rekomendējoši, lai dati vismaz daļēji būtu salīdzināmi ar šī pētījuma rezultātiem.
- Izvērtēt **zinātnes, izglītības un inovāciju stratēģiskās komunikācijas konsultatīvas padomes izveidošanu**, tajā uzaicinot mediju pārstāvjus, sabiedrisko attiecību speciālistus, uzņēmējus, citu zinātnes stratēģiskajai komunikācijai būtisku institūciju pārstāvjus (ĀM, EM, LIAA). Šīs **padomes vadība būtu jāuzņemas augstai amatpersonai**, piemēram, nozares ministram vai LZA prezidentam, lai padomei būtu reāla ietekme uz procesiem.

- Nepieciešams iespēju robežās veicināt **zinātnes komunikācijas kultūras stiprināšanu zinātniskajās institūcijās**. To veicinātu sekojoši rīcības virzieni:
  - Apmācības zinātnisko institūciju darbiniekiem (administrācijai un zinātniekiem);
  - Projektu īstenošanas nosacījumos skaidri iestrādāt zinātnes komunikācijas komponenti (paredzot arī finansējuma un darba stundu novirzīšanu);
  - Doktorantūras studiju programmās iekļaut zinātnes komunikāciju kā neatņemamu programmu sastāvdaļu.
- Apzināt uzņēmēju un diasporas organizāciju pasākumu plānu tuvākajiem gadiem un piedāvāt pasākumos zinātnes komponenti. Ja piedāvājums būs gana atraktīvs, pieredze rāda, ka organizatori labprāt piekrīt to integrēt. Kā tuvākais piemērs – LIAA un diasporas plānotie pasākumi 2022. gada aprīlī ASV, Losandželosā.
- Sarunas organizēšana ar LSM un citiem medijiem, aicinot zinātnes komponenti vairāk integrēt izklaidējošā saturā (piem. – seriāls zinātnieki, raidījumu cikls “ciemom pie zinātnieka”), kā arī veidot tematiskas zinātnes ziņas (līdzīgi, kā sporta, laika vai kultūras ziņas), piemēram, reizi nedēļā.
- Konferences “Covid un zinātne” organizēšana 2022. gada pirmajā pusē, tematiski iezīmējot divus virzienus: Latvijas un citu valstu zinātnieku piedāvātie risinājumi Covid-19 radītās krīzes pārvarēšanā, un zinātnes pratības, zinātnes komunikācijas nozīmīgums, sabiedrībai pārvarot tādus izaicinājumus, kā Covid – 19 (attieksme pret vakcināciju u.t.t.).
- Kopš 2022. gada sadarbībā ar skolām un zinātniskajām institūcijām iedibināt tradīciju **“Zinātnes nedēļa”**, tam ieplānojot maija pēdējo nedēļu, kad būtu iespējams doties uz ekskursijām zinātniskajos institūtos un klātienē redzēt eksperimentus, runāt ar zinātniekiem. Skolēniem piedāvāt dažādus konkursus, paredzot balvas, piemēram, par skatītāko video par zinātnes tēmu TikTok un citos sociālajos medijos.
- Turpināt veidot zinātnes komunikācijas video materiālus, meklējot risinājumus, kā labāk veidot sasaisti starp IZM vēlamo zinātnes komunikācijas vēstījumu nodošanu un šo materiālu integrāciju plānoto stundu saturā.

- Kā zinātnes komunikācijas turpmāko gadu aktivitāšu kulminācijas gadu plānot 2023. gadu, kad plānot nākamo Pasaules latviešu zinātnieku kongresu (vēlams laika ziņā tuvu 2023. gada jūlijā plānotajiem Dziesmu un deju svētkiem). Šis gads būtu piemērots, lai to jau laicīgi pieteiktu kā “**zinātnes gadu**”.
- 2024. vai 2025. gadā īstenot nākamo zinātnes komunikācijas pētījumu un vadoties no tā rezultātiem, veidot nākamo zinātnes komunikācijas plānu.

4. Uz konkrētām prioritārām mērķa grupām orientētas rīcībpolitikas rekomendācijas

Zinātnieki

Prioritārais komunikācijas mērķis:

Panākt aktīvu, mērķtiecīgu, kvalificētu un koordinētu iespējami plaša zinātnieku loka un augstskolu, zinātnisku institūciju **līdzdalību zinātnes komunikācijā un popularizēšanā.**

Lai īstenotu komunikācijas mērķi, ir nepieciešams iespēju robežās veicināt **zinātnes komunikācijas kultūras stiprināšanu zinātniskajās institūcijās.** To veicinātu sekojoši rīcības virzieni:

- **Apmācības zinātnisko institūciju darbiniekiem** (administrācijai un zinātniekiem). Apmācību organizācija jau laicīgi jāplāno arī angļu valodā, tas ļautu iesaistīt arī institūcijām piesaistītos citu valstu zinātniekus, kā arī pašās apmācībās iesaistīt zinātnes komunikācijas ekspertus arī no citām valstīm. Vislabākā būtu kombinācija, kad regulāri tiek piesaistīti eksperti no Latvijas (orientējās Latvijas situācijā un specifiskās vajadzībās) un ārvalstīm (pienes citu valstu pieredzi);
- Zinātnisko un attīstības projektu īstenošanas nosacījumos skaidri iestrādāt **zinātnes komunikācijas komponenti** (paredzot arī finansējuma un darba stundu novirzīšanu);
- **Doktorantūras** studiju programmās iekļaut zinātnes komunikāciju kā neatņemamu programmu sastāvdaļu, caur šo stiprinot zinātnes komunikācijas kultūru jaunajā zinātnieku paaudzē;
- Zinātnes komunikācijā izmantot **LZA potenciālu**, paplašinot LZA iesaisti zinātnes komunikācijā un ar to saistītajā zinātnieku apmācībā, pakāpeniski padarot LZA par nozīmīgu spēlētāju zinātnes komunikācijā.

Politisko un uzņēmējdarbības lēmumu pieņēmēji un ietekmētāji

Prioritārais komunikācijas mērķis:

Panākt (palielināt) atbalstu zinātnes un pētniecības attīstībai un Latvijas zinātnes veikspējas un konkurētspējas palielināšanai – atbalstot nozīmīgu lēmumu un likumu pieņemšanu (tai skaitā un jo īpaši zinātnes budžeta būtiskai palielināšanu jau vidējā termiņā), tieši atbalstot zinātni un zinātnes komunikāciju publiskajā telpā un aktīvi iestājoties par zināšanu sabiedrības veidošanu.

Komunikācijas mērķa sasniegšanu veicināt ar sekojošiem rīcības virzieniem:

- **Reorganizēt** (veidojot ciešāku sadarbības platformu starp PKC, LZP un LIAA) un **aktivizēt** Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģisko padomi (principiāli pildot Padomes nolikumu - sēdes notiek ne retāk kā reizi trijos mēnešos), periodiski padomes locekļus informēt par Latvijas zinātnes sasniegumiem un aktualitātēm, izmantojot zinātnes komunikācijas pieejas.
- Nacionālā līmenī iestrādāt prasību augstākajai ierēdniecībai (ministriju valsts sekretāri, lielu aģentūru vadītāji) **kā izglītības līmeni noteikt doktora grādu**, nosakot pārejas periodu, līdz kuram laikam šī prasība ir jāievieš (piemēram, 2027. gads). Tas dotu pārlicinošu vēstījumu, ko doktora grāds ir arī karjeras veidošanas priekšnosacījums.
- Plānojot nākamo Pasaules latviešu zinātnieku kongresu un citus publiskus pasākumus, nodrošināt **iespējami plašu ietekmīgu** valsts pārvaldes, politisko aprindu un uzņēmēju pārstāvniecību, mērķtiecīgi iesaistot viņus dažādās aktivitātēs un veicinot viņu viedokļu nonākšanu informatīvajā telpā.
- Izsludināt 2022. vai 2023. gadu par **zinātnes gadu**, un šo iniciatīvu saistīt ar nepieciešamību palielināt finansējumu zinātnei atbilstoši NAP (2021. – 2027.) paredzētajam apjomam, iepriekš izplānojot dažādu pasākumu un informatīvas kampaņas plānu. Šo iniciatīvu var saistīt ar nākamā Pasaules latviešu zinātnieku kongresa organizēšanu, kongresa norises gadu **jau laicīgi** piesakot kā zinātnes gadu (nevis tikai kongresa laikā).
- Saziņā ar uzņēmēju organizāciju (LDDK un LTRK) vadību iedibināt tradīciju, kad organizāciju biedru pasākumos uzstājas zinātnieki ar **iedvesmojošiem un atraktīviem** priekšlasījumiem.

Aktīvie uzņēmēji

Prioritārais komunikācijas mērķis:

Panākt dziļāka priekšstata (izpratnes) veidošanos par zinātni, fundamentālās un lietišķi - komercializējamās zinātnes savstarpējo mijiedarbību, paaugstināt vēlmi un gatavību iesaistīties zinātnisko institūciju rīkotos pasākumos, vienlaicīgi daļu no savas dinamiskās kultūras pārnesot arī uz akadēmisko vidi.

Komunikācijas mērķa sasniegšanu veicināt ar sekojošiem rīcības virzieniem:

- Veidot uz augstskolām un zinātniskām institūcijām, kā arī aktīvajiem uzņēmējiem orientētu **apmācību un sadarbības programmu**, kuras ietvaros lekcijuursos un semināros var piesaistīt labi apmaksātus nozaru profesionāļus (šobrīd atalgojuma jautājums ir viens no šķēršļiem, augstskolām un zinātniskajām institūcijām nav līdzekļu šādu speciālistu piesaistei).
- EM un LIAA uzņēmējdarbības veicināšanas programmās iestrādāt elementus, kas **sekmē sadarbību ar zinātniskajām institūcijām**. Piemēram, jaunuzņēmējiem kā sadarbības partneris jāpiesaista arī zinātniska institūcija, kas sniedz tehnoloģisku vai cita veida atbalstu (vairāk veicināt, ka arī uzņēmējam jāmeklē zinātnieks, nevis tikai zinātniekam jādomā par komercializāciju)
- Veicināt Hakatonu un līdzīga profila pasākumu organizēšanu zinātniskās institūcijās, uzrunājot uzņēmumus, lai dalībnieki (zinātnieki, studenti un skolēni, kā arī paši uzņēmēji) **risina viņu pieteiktas problēmas** (tēmas).
- Sabiedriskajos medijos vai komercmedijos īstenot dažādas **radošas idejas** (piemēram, raidījumu ciklus), kuros būtu divi vadītāji – zinātnieks un uzņēmējs, kuri risina vai skaidro kādu problēmu katrs no sava skatupunkta, nonākot pie kopīga rezultāta.
- Zinātniskās konferencēs kā **moderatorus** aicināt aktīvos uzņēmējus.

Jaunieši

Prioritārais komunikācijas mērķis:

Veidot priekšstatus un interesi par zinātni un pētniecību kā par iespējamo karjeru un rosināt savlaicīgi uzsākt darbu pie kvalitatīvām studijām nepieciešamo zināšanu, prasmju un iemaņu apgūšanas.

Jauniešiem iesaistes zinātnē visbūtiskākais priekšnosacījums ir apziņa par iespēju dot ieguldījumu sabiedrībai un jau izdarīta izvēle par kādu konkrētu interesējošu jomu. Savukārt kavējošie faktori ir zema pārliecība par savām spējām un izpratnes trūkums par zinātnieka darbu. Prioritāri ir nepieciešami pasākumi un rīcības, kas veicina izpratni par dažādām konkrētām jomām, zinātnieka darbu un iespēju iesaistīties atsevišķos pētniecības posmos:

- Jāparedz un mērķtiecīgi jānovirza **finansējums skolu un zinātnisko institūciju ciešākai sadarbībai un kopīgām aktivitātēm**, gan lai īstenotu SKOLA 2030 paredzētos uzstādījumus, gan lai veicinātu zinātnes pratību sabiedrībā kopumā, gan stiprinātu **zinātnisku vidi un kultūru skolās**. Starp šādām aktivitātēm jāpiemin skolu mācību ekskursijas uz zinātniskajiem institūtiem; zinātnieku un studentu vieslekcijas skolās par aktuālām pētījuma tēmām; zinātnisko laboratoriju vienkāršākā aprīkojuma nodrošināšana skolēnu zinātniski pētniecisko darbu īstenošanai; zinātnieku vai zinātnieku asistentu darba apmaksai, kas vada jauniešu pētnieciskos darbus savās laboratorijās; stipendijas vai atalgojums jauniešu praksei vai vasaras darbam institūciju zinātniskajās laboratorijās; apbalvojumi un publicitāte labākajiem zinātniski pētnieciskajiem darbiem.
  - Turpināt veidot zinātnes komunikācijas **video materiālus**, meklējot risinājumus, kā labāk veidot sasaisti starp IZM vēlamo zinātnes komunikācijas vēstījumu nodošanu un šo materiālu integrāciju plānoto stundu saturā.
1. Veidot sistēmu, kur **skolēni sadarbībā ar skolotājiem iesaistās pētījumu īstenošanā**. Jauniešu iesaiste pētījumu veikšanā varētu būt **daļa no kāda lielāka zinātnisko institūciju pētījuma**.
  2. Maija pēdējo nedēļu veidot par tradīciju **“Zinātnes nedēļa”**, kad būtu iespējams doties uz ekskursijām zinātniskajos institūtos un klātienē redzēt eksperimentus, runāt ar zinātniekiem.

Latvijas sabiedriski aktīvā un zinātnes diaspora ārvalstīs

Prioritārais komunikācijas mērķis:

Ar spilgtiem piemēriem pārliecināt par Latvijas zinātnes veiktspēju un vairot diasporas iesaisti Latvijas zinātnes starptautiskuma palielināšanā (starptautiska zinātne Latvijā un Latvijas zinātnieki starptautiskos sadarbības tīklos).

Komunikācijas mērķa sasniegšanu veicināt ar sekojošiem rīcības virzieniem:

- Mērķtiecīgi plānot aktivitātes un paredzēt finansējumu, lai **veidotu attiecības** starp zinātnes komunikācijas mērķa grupām un Latvijas sabiedriski aktīvo un zinātnes diasporu ārvalstīs. Plānojot zinātnes komunikācijas aktivitātes, ņemt vērā, ka ir vairākas atšķirīgas **diasporas apakšgrupas**, kam attiecīgi ir jāpielāgo komunikācijas kanāli, pasākumi un vēstījumi.
- Nodrošināt, ka Latvijas zinātnes pārstāvji **ir klāt** visos diasporas **nozīmīgākajos pasākumos**, t.sk kā eksperti iesaistās **diasporas mediju** organizētās diskusijās.
- Veicināt sadarbību ar diasporas organizācijām **dažādu semināru ciklu** īstenošanā un **zinātnes diasporas apzināšanas pasākumu** organizēšanā.
- Atbalstīt **diasporas jauniešu nometņu organizēšanu**, kur kompleksā pieejā tiek piedāvātas jauniešiem interesantas tematikas, piemēram, sports kopā ar latviešu valodu un kultūru, vai tehnoloģijām.
- Izveidot elastīgi sasniedzamas **viesprofesoru un viespētnieku vietas** Latvijas augstākās izglītības un zinātniskajās institūcijās un mazināt šķēršļus diasporas zinātnieku iesaistei nacionālā līmeņa pētniecības projektos (VPP, FLPP u.c.). Nosakot plašākas iespējas diasporas zinātniekiem iesaistīties eksperta vai projekta vadītāja statusā (šādā statusā finansējot arī pētniecisko un administratīvo darbu), **arī ar nacionālā līmeņa projektiem tiktu veicināts Latvijas zinātnes starptautiskums**, tostarp arī starptautiskā konkurētspēja.
- Izveidot un piedāvāt **remigrantu programmas jaunajiem pētniekiem**, kas ir tikko pabeiguši doktorantūru un nav vēl uzsākuši darba attiecības ārvalstīs.
- Izveidot **kontaktpunktu** (LZP struktūrā), kur vērsties tiem Latvijas zinātniekiem, kas vēlas atgriezties vai uzsākt sadarbību ar Latvijas institūcijām un paredzēt dažādus atbalsta pasākumus, piemēram, informatīvo atbalstu, atbalstu dzīvesvietas atrašanā, ģimenes locekļu iekārtošanu darbā, utt.

5. Latvijas zinātne: stratēģiskie naratīvi un vēstījumi

Apkopojot pētījumā gūtās atziņas, saskaņojot tās ar Latvijas zinātnes attīstības stratēģijas galvenajām nostādnēm, pētnieku darba grupa ir izstrādājusi Latvijas zinātnes vēstījumu sistēmu un naratīvus. Katrs no naratīviem ir padziļināts 3-5 specifiskos vēstījumos. Tā ir vispārīgā vēstījumu sistēma, kas paredzēta gan darbam ar sabiedrību kopumā, gan arī darbam ar visām nozīmīgākajām auditorijām, segmentiem un mērķa grupām un ir saskaņota ar vīziju par Latvijas zinātnes attīstību un Latvijas zinātnes starptautisko pozicionējumu.

Tās pamatā ir četri galvenie naratīvi:

- **Zināšanu sabiedrība**
- **Eiropas zinātne**
- **Vērtības radišana**
- **Integrētā zinātne**

Tālāk seko izvērstāki vēstījumi, kas ir izmantojami kā komunikācijai ar sabiedrību kopumā, tā arī vispārīgajam darbam ar svarīgākajām auditorijām un mērķa grupām. Naratīvu un vēstījumu sistēma veidota balstoties uz galvenajām idejām un struktūru, kas izveidota Latvijas zinātnes komunikācijai starptautiskajos tirgos, konkrētos vēstījumus interpretējot, atbilstoši galvenajiem izaicinājumiem un uzdevumiem darbā ar Latvijas sabiedrību. Katram no naratīviem izveidoti trīs līdz pieci galvenie vēstījumi un saistītās interpretācijas.

Zināšanu sabiedrības veidošana

- Zināšanu sabiedrība ir mūsu bērnu nākotne

Latvijas zinātnes un izglītības sistēmas virsuzdevums ir zināšanu sabiedrības veidošana. Nākotnes sabiedrībai nav labāku modeļu, tāpēc ir svarīgi apzināties un kopt zināšanu īpašo lomu. Latvija nevar un negrib būt (tikai) zemkopības vai smagās rūpniecības valsts. Zinātne nozīmē zināšanas pārākajā pakāpē.

- Zinātne veido gudru un kritisku sabiedrību

Stipra, demokrātiska, neatkarīga un mūsdienīga sabiedrība un stipra valsts balstās un brīvām, patstāvīgām personībām. Zinātne ir svarīga, lai veidotos gudra sabiedrība. Zinātne ir arī veids, kā sabiedrība domā par sevi. Zinātne un pētniecība var dot ikviena Latvijas iedzīvotāja personiskajai izaugsmei.

- Zinātne nodrošina pārtikušu nākotni

Mūsu mērķis ir būt vērtības radītājiem, nevis pārdalītājiem vai starpniekiem. Tas iespējams, tikai aktīvi un mērķtiecīgi piedaloties jaunu zināšanu radīšanā. Sistemātiska un mērķtiecīga zināšanu apguve, prasmīga zināšanu un pētniecības metožu pielietošana ikdienas darbā un jaunu zināšanu radīšana ir Latvijas izaugsmes, konkurētspējas un valsts mērķu sasniegšanas pamats.

- Zinātne ir izglītības sistēmas augstākais mērķis

Kopīgiem spēkiem – līdzdarbojoties augstskolām, studentiem, pedagogiem, zinātniekiem un nozaru uzņēmumiem – mēs turpinām darbu pie uzlabojumiem izglītības sistēmā, nemitīgi paaugstinot apmācības kvalitāti, ciešāk saistot studijas ar pētniecību un gatavojot studentus ne tikai zināšanu pielietošanai, bet arī darbam pie jaunu zināšanu radīšanas. No ieguldījuma izglītībā zinātne iegūst visvairāk.

- Zinātne ir savas tautas vērtību kopšana

Humanitārās zinātnes ir kritiski svarīgas nacionālās identitātes saglabāšanā, sabiedrības pašizpratnes veidošanā, un materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma apzināšanā. Sociālās zinātnes palīdz saprast un pilnveidot sabiedrību un tās attiecības ar valsti.

Eiropas zinātne

- Latvijas zinātnieki ir Eiropas zinātnieki

Esam, bijām un būsime pilnvērtīga daļa no Eiropas kā pasaules zinātnē ietekmīga reģiona. Ne tikai ģeogrāfiski: Eiropas zinātniskā darba kultūra un augstie standarti ir arī Latvijas zinātnieku darba pamats, bet integrācija

Eiropas zinātnes ietvaros atver daudzas durvis un rada iespējas strādāt pavisam citā mērogā.

- Latvijas zinātnieki risina globāli nozīmīgas problēmas

Latvijas zinātnes dienaskārtība saskan ar Eiropas zinātnes prioritātēm – mūsu zinātnieki un pētnieki pilnvērtīgi piedalās Eiropas nozīmīgāko zinātnes izaicinājumu un misiju realizācijā. Turpmākās piecgades ES zinātnes misijas saistās ar klimata pārmaiņām, vēža ārstēšanu, ūdens ekosistēmu, efektīvākām pilsētām, tīrāku augsni un labāku pārtiku.

- Latvijas zinātne ir starptautiska

Starptautiskā orientācija ir prioritāte visos Latvijas zinātnes līmeņos, jo tā iespējams gūt jaunu pieredzi, zināšanas un kontaktus. Starptautiskie standarti ļauj paaugstināt iekšējo prasīguma līmeni un iekšējo konkurenci Latvijas zinātnē un izglītības sistēmā. Tādēļ nākotnē nepieciešams vēl vairāk piesaistīt zinātniekus, pētniekus un mācībspēkus no citām valstīm.

- Latvijas zinātnei līdzfinansē Eiropas Savienība

Eiropas Savienības atbalsts un finansējums Latvijas zinātnei ir viena no nozīmīgākajām investīcijām Latvijas nākotnes un nākotnes Latvijas veidošanā.

Vērtības radīšana

- Zinātne stiprina valsti un sabiedrību

Zinātnei, pētniecībai un jaunu zināšanu radīšanai ir īpaša loma valsts mērķu sasniegšanā – veidojot pievienotās vērtības ekonomiku un palielinot konkurētspēju, stiprinot valsts drošību un veidojot stipru, saliedētu sabiedrību.

- Zinātne stiprina ekonomiku

Ikviens uzņēmums, liels vai mazs, ikviena nozare un valsts ekonomika kopumā iegūst no sistemātiskas pētniecības, mērķtiecīga zināšanu pielietojuma un, jo īpaši – no jaunu zināšanu radīšanas un pārneses pielietojumos.

- Latvijas zinātnieku pētījumi rada vērtību

Liela daļa zinātnisko pētījumu savu devumu parāda vidējā un ilgākā laika posmā, bet ciešāka sadarbība ar uzņēmējiem ļauj plaukt gan zinātnei, gan biznesam – radot konkurētspējīgākus produktus un jaunus pakalpojumus. Ikvienam pētniecībā iesaistītajam Latvijas zinātniekam, pētniekam un institūcijai ir jāmeklē iespējas un jāspēj parādīt sava darba vērtību cilvēkiem, plašākai sabiedrībai un valstij.

- Vērtība ir arī nacionālā identitāte

Ne visu radīto vērtību var izmērīt naudā. Ļoti svarīga ir indivīda piederības sajūta, savas vēsturiskās un pašreizējās identitātes apzināšanās. Lokālā, nacionālā un Eiropiskā kultūra un identitāte ir jākopj, un to nevar izdarīt bez zinātnes palīdzības.

Integrētā zinātne

- Dažādu nozaru zinātnieku sadarbība rada pārsteidzošus atklājumus

Jaunas zināšanas visbiežāk rodas uz robežām starp dažādām disciplīnām. Līdzās tam, mūsdienu pasaulē, robežas starp disciplīnām mazinās.

- Vecais dalījums zinātņu nozarēs ir novecojis

Lielākā daļa uzdevumu un misiju – gan to, kas jārisina sabiedrības interesēs, gan arī vispārējo izzināšanas un jaunu zināšanu radīšanas vārdā – nav efektīvi paveicami bez dažādu disciplīnu iesaistes un ciešas sadarbības (ir starpdisciplināri). Prasi no zinātnieka nevis to, ko viņš dara, bet gan to, kādam mērķim! Arī Eiropas Savienība zinātnei organizē atbilstoši misijām.

- Latvijas zinātne ir daļa no starptautiskās zinātnes

Mūsdienu zinātnieki veido atvērtu sabiedrību, kur vislielāko efektivitāti var sasniegt, sadarbojoties dažādu valstu pārstāvjiem. Arī mūsu zinātniekiem ir unikālas zināšanas un prasmes, ko var apmainīt pret lieliskiem ieguvumiem mūsu valstij un ikvienam tās iedzīvotājam.

- Arī tu vari palīdzēt zinātnei

Mūsdienu zinātne risina sabiedrības vajadzības un nodrošina pilsoniskās līdzdalības iespējas. Arī tu vari palīdzēt zinātniekiem, piedalīties eksperimentos, dalīties ar savu viedokli un tā veidot mūsu kopējo nākotni ar zinātnes palīdzību. Arī tu savā arodā un ikdienas darbā vari izmantot zinātnes sasniegumus un mūsdienīgas pētniecības metodes. Arī tu vari būt zinātnieks!

6. Latvijas zinātnes stratēģiskās komunikācijas pamatprincipi darbā ar trim sabiedrības attieksmju grupām: ieinteresētie, noraidošie un nezinošie

Pētījuma otrajā kārtā tika padziļināti pētīta attieksme pret zinātni un ar to saistītajiem jautājumiem Latvijas sabiedrībā kopumā, veikta sabiedrības segmentācija, identificējot specifiskas sabiedrības grupas (segmentus), kuras vieno radniecīgas attieksmes un esošas vai potenciālas rīcības. Trešajā kārtā tika veikti precizējumi.

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem Latvijas sabiedrību pēc priekšstatiem un attieksmēm pret zinātni iespējams sadalīt astoņos segmentos: *ieinteresētie*, *nenoliedzošie*, *kritiskie (kritiski ieinteresētie)*, *pretrunīgie (attieksmi nav noformulējuši)*, *nezinošie (neinformētie)*, *apšaubošie*, *noraidošie (jūtas apdraudēti)*, un *nezināmie*. Lai pētījuma rezultātus padarītu iespējami pielietojamus praktiskajā darbā īstenojot zinātnes komunikāciju, **astoņi segmenti (to kombinācijas) integrētas trīs plašākās attieksmju grupās**, kas raksturo attieksmi pret zinātni un zinātniekiem: *ieinteresētie* (apvieno divus faktorus – aktīvu iesaisti un interesi), *noraidošie* un *nezinošie*. Ņemot vērā nozīmīgumu un potenciālu, attieksmju grupā “*ieinteresētie*” izdalīta apakšgrupa “*aktīvie*”, arī šai apakšgrupai izstrādājot konkrētus priekšlikumus.

Attieksmju grupas "ieinteresētie" apakšgrupa "aktīvie"

Ir interese, uzticēšanās un kopumā pozitīva attieksme pret zinātņi. Saskata un novērtē zinātnes lomu savā un sabiedrības dzīvē. Vēlās vai ir gatavi uzzināt vairāk.

Pamatprincips: Radīt iespējas un motivēt

- **Mobilizēt.** Iesaistīt un motivēt aktīvai pozīcijai zinātnes mārketingā (t.sk. iesaistei komunikācijā, satura radīšanai utt.).
- **Izskaidrot.** Palīdzēt izprast Latvijas zinātnes stratēģiju un sistemātiskas zinātnes mārketinga un komunikācijas lomu mērķu sasniegšanā.
- **Veidot izpratni** par sabiedrības segmentāciju un dažādo mērķu grupu un segmentu attieksmi, vajadzībām un efektīva satura veidošanas un zinātnes komunikācijas pamatprincipiem.
- **"Apbruņot"** ar stāstiem, faktiem, instrumentiem un komunikācijas tehnikām, **atbalstīt aktivitātēs.**
- **Atbalstīt izaugsmi.** Pastāvīgi apgūt un attīstīt komunikācijas un mārketinga prasmes.
- **Kopā.** Ir jāiesaistās visiem un katram, visos līmeņos. Kā attiecībā uz savu darbu un savu institūciju, tā arī uz savu zinātnes nozari un Latvijas zinātņi kopumā.
- **"Lielāka ideja".** Latvijas zinātnes, pētniecības un izglītības sistēmas virszdevums ir zināšanu sabiedrības veidošana.

Attieksmju grupas "ieinteresētie" apakšgrupa "ieinteresētie"

Aktīvi iesaistās vai ir gatavi iesaistīties informācijas meklēšanā, diskusijās un zinātnes aktivitātēs vai pētījumos. Apakškopa no ieinteresēto grupas: aktīvi zināšanu lietotāji, iesaistīties un darboties gatavie, kompetentākie, kā arī zinātnieki, aktīvie pētnieki un zinātnes, pētniecības un izglītības institūciju darbinieki.

Pamatprincips: Mobilizēt un atbalstīt

- **Paplašināt un padziļināt interesi.** Radīt jaunas iespējas - saturs, personiskā izaugsme, pasākumi, jauni saskarsmes punkti. Fokuss: kvalitāte un ērtība, nevis kvantitāte.
- **Rosināt aktīvāku līdzdalību:** no zināšanu un zinātnes pieeju aktīvākas pielietošanas līdz pasākumu apmeklēšanai.
- **"Lielāka ideja".** Latvijas zinātnes, pētniecības un izglītības sistēmas virszdevums ir zināšanu sabiedrības veidošana.

Attieksmju grupa "noraidošie"

Apšaubu zinātnei vai pat saskata zinātnes un tehnoloģijas attīstību kā apdraudējumu. Var būt ieinteresēti atsevišķās tēmās, bet noliegt zinātnes un pierādāmu zināšanu lomu citās.

Pamatprincips: "Soli pa solim" – mazās uzvaras viņiem svarīgās tēmās

- **Darbs ar pašu izvēlētām, plašai sabiedrībai svarīgām tēmām** (veselība un medicīnas atklājumi, dabas aizsardzība un vide, tehnoloģijas, sports) **un nozīmīgām interešu tēmām** (zinātnes un pētniecības aspekti identitātes, tehnoloģiju, drošības, sporta un citās tēmās) **ilgākā laika posmā** daudz vairāk, nekā iesaistīšanā taktiskā cīņās par īslaicīgi aktuālām tēmām (*RIGVIR, 5G, Covid-19* utt.).
- Identificēt ar zinātnei un pētniecību saistītas potenciālās tēmas nozīmīgos segmentos vai interešu grupās.
- **Darbs ar tēmām, kuras ir gatavi sadzirdēt** ("Trojas zirgi" – izmantot tēmas, kurā viņu noliegums un šaubas ir daudz mazāks).
- **Stāstu veidošana.** Stāsti, piemēri un to interpretācijas daudz vairāk nekā tieša argumentācija, pārliecināšana un fakti.
- **Forma svarīga par saturu.** Saturam jābūt nevainojamam, bet viņiem "kā sakām?" un kā pasniedzam stāstu visbiežāk ir svarīgāk par "ko sakām?".
- **Ar cieņu.** Nemoralizējot un neaizvainojot.
- **Radīt iespējas pārliecināties pašiem, nevis tikai pārliecināt.** Stāsti, stāstniecība un vienkāršošana ir kritiski svarīgi .

Attieksmju grupa "Nezinošie"

Zināšanu un izpratnes trūkums par zinātnei un pētniecību, zema interese. Neizprot, neredz jēgu un nesaskata nozīmīgu lomu.

Pamatprincips: vienkāršošana

- **Stāstniecība.** Stāsti, piemēri un to interpretācijas daudz vairāk, nekā tieša argumentācija, pārliecināšana un fakti.

- **Saistība ar viņu ikdienu.** Vērtības un ieguvumu parādīšana, zināšanu lomas izcelšana.
- **Liela personību un zinātnes vēstnieku loma.** Veidot jaunas publiskās personības un zinātnieku un aktīvo interesentu vidus, nevis tikai izmanto esošos.

Nobeigums

Pētījumā radītā zināšanu bāze ir pietiekoša, lai pēc visaptveroša zinātnes stratēģiskās komunikācijas plāna izstrādes veiktu mērķtiecīgu zinātnes komunikāciju, sabiedrībā un tās atsevišķās grupās pakāpeniski mainot attieksmi pret zinātni un vairojot izpratni par zinātni kā ilgtermiņa vērtību, bez kuras nav iedomājama Latvijas nākotne.

Reālistiski raugoties, tuvākajā laikā zinātnes komunikācijas lielākais darba apjoms nonāks pie zinātniskajām institūcijām un atsevišķiem zinātniekiem. Tāpēc ļoti svarīgi no politikas veidotāju puses būtu uzsvērt zinātnes komunikācijas nozīmīgumu, iespēju robežās radot labvēlīgus apstākļus sekmīgai zinātnes komunikācijai.